

Imkers, let op uw zaak

Terwijl ik dit schrijf vriest het fel. Eindelijk maken we weer eens kans de schaatsen onder te binden. Al met al een koude bedoening. Om op te warmen helpt een kop chocolademelk, maar het volgende opwarmertje mag er ook best zijn. Als aanjager neem ik het verhaal van Peter Elshout in BIJEN 11(12): 346-347 (2002) 'Het gevaar van het gesleep met bijen'. We lazzen over een kevertje die vooral in de oostelijke staten van Noord-Amerika voor grote problemen zorgt. Het is de zogenaamde small hive beetle of kleine bijenvolkkever (geen bevredigende vertaling, maar kleine kastkever doet je afvragen: welke kast?). Voor imkers elders in de wereld een 'ver van mijn bed show', maar helaas. Tot afgrijzen van Australische imkers is deze kever in twee ver van elkaar verwijderde staten aangetroffen, in Queensland en New South Wales.

Voor de gevolgen zie het artikel van Peter. Australië is een honingexporterend land, dus u begrijpt de paniek. Alleen al in de staat Queensland bezitten beroeps-imkers 80.000 volken en produceren 6.000 ton honing per jaar met een handelswaarde van 524 miljoen Australische dollars. Deze rampspeed komt voor de imkers op een moment dat het land te lijden heeft van de grootste droogte in ruim honderd jaar met daardoor zeer slechte oogstverwachtingen. Met quarantaine-maatregelen hoopt men de verspreiding van de kever te stoppen of uit te roeien. Bijna gelijktijdig kwam het bericht dat deze kever ook in Canada is aangetroffen en wel in ontzegelwas afkomstig uit Texas. De grond rond het bewuste bedrijf is met een bestrijdingsmiddel bewerkt en de omgeving wordt nauwlettend in de gaten gehouden op een mogelijke verspreiding. We raken al aardig opgewarmd maar de giffbeker is nog niet vol. Een Amerikaanse wetenschapper die imkers in India en Bangladesh kennis bijbrengt over moderne bijenteelt, constateerde in volken van de westerse honingbij, ingevoerd om rendabele bijenteelt te kunnen beoefenen, mijten die iets kleiner waren dan de varroamijt. Het bleken mijten van de gevreesde *Tropilaelaps clareae*, die waren overgestapt van hun gastvrouw *Apis dorsata* of reuzenbij. Zonder bestrijding zullen alle Europese bijen het loodje leggen. Bestrijdingsmiddelen voor deze mijt zijn nog niet ontwikkeld en de vraag of die er op korte termijn zullen komen lijkt me negatief zolang de grote honingproducerende landen niet worden bedreigd. Bovendien ontbreekt het imkers in deze veelal derdewereldlanden aan financiële middelen om eventuele bestrijdingsmidde-

len te kopen. Maar wat hebben wij met dit alles te maken? Heel veel. Gelet op de handel en wandel van Nederlandse collega-imkers en de honger naar alles wat van ver komt, aangevuld met een mogelijk transport van volken met mijten naar centra van wetenschappelijk onderzoek, vrees ik dat wij eerder dan ons lief is ook met deze narigheid worden opgescheept. De geschiedenis van de varroamijt spreekt boekdelen.

Voorjaar

Er zijn winters die zo zacht verlopen dat je al in maart de neiging hebt 'in de volken te gaan'. Er is altijd wel een reden te bedenken. Gewoon uit nieuwsgierigheid, want de winter duurt al zo lang of misschien willen we van de voorjaarsdracht profiteren en gaan al vroeg verenigen. Dat laatste zal bij de meeste imkers het geval zijn die niet naar het koolzaad gaan. Alleen het moment van verenigen verschilt. Voor mij was langzamerhand een ongeschreven wet, half april de eerste grote inspectie met gelijktijdig verenigen gevolgd door de bloei van de kruipwilg. Je weet wat je te wachten staat en je neemt je maatregelen. Lege bakken staan klaar om daarin de raten met niet gebruikt wintervoer te bewaren, een drietal moerroosters en vooral niet te vergeten van te voren gedroogde tabak voor de beroker. Van de vijf volken ga ik meestal terug op drie. Een enkele maal zijn de volken zo sterk dat het er vier worden, maar dan krijg ik later in het jaar op de stelling ruimtegebrek, hetgeen dan opgevangen moet worden door gebruik van snelgroveborden. Op de broedbak vol broed komt een moerrooster en dan een of twee honingkamers met niet uitgelikte raten van de heide en in de onderste honingkamer vellen kunstraat. Het moerrooster gebruik ik omdat na de voorjaarsdracht op de kruipwilg een vrij lange periode aanbreekt waarin de bijen amper hun kostje kunnen ophalen. Nog belangrijker is dat eitjes gelegd in de tweede helft van april bijen opleveren die zich volop zullen uitleven in de zwermperiode. Ik ben een voorstander

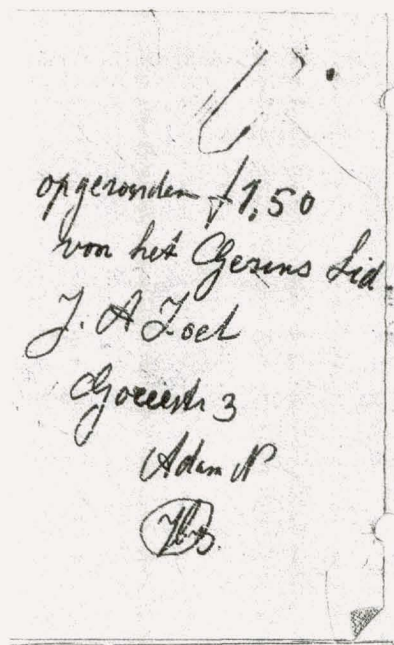
van leven en laten leven, maar dat is me toch net iets te veel van het goede, vandaar het moertje achter tralies. Vorig jaar was de natuur zo ver voor op schema dat op drie april is verenigd. Toen eerst een honingkamer met zes vellen kunstraat gegeven aangevuld met vier niet uitgelikte raten en later het moerrooster gelegd met daarop een honingkamer met natte raten. Zoek niet naar de koningin. Een goed broedpatroon is haar visitekaartje. Wat ons nu nog rest is duimen voor goed weer oftewel een blijspel als eenakter. Flauwekul natuurlijk, want ook voor de bijen is het leven geen aaneengesloten blijspel. Maar pas op (ha, daar is het geheven vingertje weer), tussen de bedrijven slecht weer door zullen de bijen misschien spaarzaam vliegen en de honingkamer negeren, maar de volksopbouw gaat onverminderd door op weg naar de finale. Die finale kennen we maar al te goed en dat

is en blijft de zwermneiging. Nog even een stap terug. Wat je in het vroege voorjaar zeker naar de bijenstal moet meenemen is je gezonde verstand. Vaak ben ik ook zelf in de verleiding om de raten uitgebreid te bekijken, gewoon om te genieten van al het moois dat je weer te zien krijgt. En de bijen zijn zo heerlijk rustig, je kunt zelfs zonder kap aan de slag. Houd de stemming dan zo en werk door! Als wij na een voorjaarsonderzoek voldaan naar huis gaan, begint in het bijenvolk de grote restauratie. Tijdens de inspectie van elk volk verdwijnt de met veel energie opgebouwde hoeveelheid warmte en ook de juiste vochtigheidsgraad is verloren. Het gebruik van stokdoeken maakt het allemaal iets minder vervelend voor de bijen. Hoe belangrijk de luchtvochtigheid in het bijenvolk is kunt u nog eens nalezen in het artikel van Hayo Velthuis in BIJEN 11(3): 74-75 (2002).

Over elzenkatjes en isolatie

Hoewel ik weet wat me bij de eerste inspectie te wachten staat blijft er altijd iets van spanning rond die gebeurtenis. Dat is altijd zo geweest en het zal zeker zo blijven. Vreemd misschien, maar ik ben dan het liefste alleen. Ik betrap me er wel eens op dat ik tegen de bijen praat alsof we een afspraak maken voor de komende maanden. Gelijk realiseer ik me dan dat het moertje de enige is met wie ik een afsprake zou moeten maken want zij alleen is de hele periode aanwezig. Over vergankelijkheid gesproken. Toen ik nog maar pas bijen had greep ik bijna elke mooie dag aan om allemaal noodzakelijke dingen in de bijen te doen. Mijn bijenseizoen begon in februari. Ik verzamelde zakken vol elzenkatjes en liet die drogen. In de avonduren werden de elzenkatjes op schotels gelegd en met de vingers werd het stuifmeel er uit getikt. Met

vader en moeder rond de tafel. Het stuifmeel werd in busjes verzameld. Tijdens de eerste inspectie werd het voer rond het broednest open gekrabbd en bestrooid met het stuifmeel. Ook werd wel een mooie lege raat nat gemaakt met suikerwater, bedekt door een dikke laag stuifmeel

en tegen het broednest gehangen. Dat alles is al weer ruim vijftig jaar geleden. Lid van de VBBN werd ik pas in 1953. Mijn vader was al een aantal jaren lid van de vereniging en een dubbel lidmaatschap was financieel te veel van het goede. In 1947 had ik mijn eerste volk. Zoals gezegd in 1953 werd ik zelfstandig lid van de VBBN. Als een soort kleinood bewaar ik het giroafschrift waarmee mijn lidmaatschapsgeld van f1,50 als jeugdlid werd overgemaakt. Wat hield de gemoederen toen bezig? Er was een jeugdhoeke aap - noot - Mies. Er konden via de afdeling Bunnik-Houten volken bij de boomgaarden worden geplaatst.

Er was een rubriek 'wenken voor gevorderden' waarin uit de doeken werd gedaan hoe een ratenkast moest worden gemaakt en de aankondiging dat de 24ste imkerdag in Hilversum zou worden gehouden op 20 augustus. In de rubriek ingezonden stukken werd venijnig naar elkaar gep(ri)kt onder het kopje 'niets nieuws onder de zon' waarbij een bedrijfsmethode van de heer Zwinenberg werd bekritiseerd. Maar er was ook humor zoals deze.

Lowieke is het zoontje van een elektricien. Op een middag komt vader thuis van een karweitje en Lowieke loopt rond met een bedrukt gezicht en een vinger zwaar in het verband. Awel, Lowieke, zegt de vader, wat hebbeme nou? Ik wou, antwoordt Lowieke druile- rig, ik wou een bij pakken, maar zij was niet geïsoleerd!

Het weer in de maand maart

In de periode 1971-2000 geldt voor het midden van het land 114 uren zonneshijn, 65 millimeter neerslag en een gemiddelde maximumtemperatuur van 9,6°C

Maart maanden

Jaar	Zon	Uren	Neerslag (mm)	Max.temp °C
1998	normaal		nat (88)	zeer zacht (11,0)
1999	normaal		nat (80)	zeer zacht (11,1)
2000	zeer somber (70)		nat (83)	zacht (10,1)
2001	zeer somber (63)		normaal	koud (8,0)
2002	zeer zonnig (168)		droog (41)	zeer zacht (11,8)

Geraadpleegd

Maandschrift voor Bijenteelt 55, maart 1953. Dr. Wyatt A. Magnum, Honey Bee Biology. American Bee Journal 142(11): 799 (november 2002)

News Notes, Small Hive Beetle found in Australia. American Bee Journal 143(1): 14 (january 2003)

World Honey Market, Small hive beetle found in Manitoba, Canada. American Bee Journal 142(11): 779 (november 2002).

bijen

tijd

CURSIEF

Rik Oldeven

De jaarvergadering

Als je lid bent van een vereniging voel je je verplicht op z'n minst de jaarvergadering bij te wonen. Zo'n ramp- avond is dat trouwens nou ook weer niet: na een jaar spreek je elkaar meestal belangeloos en probleemloos. 'Leef jij nog?' is geen uiting van vijandigheid, maar van verlate interesse. Bovendien valt er veel bij te praten. En dat blijkt nog gezellig ook.

Tot het item Bestuursverkiezing, meestal achter in de agenda. Elk jaar hebben een of meer bestuursleden hun termijn volgemaakt en hebben te kennen gegeven zich niet meer verkiesbaar te stellen. Er hebben zich, ondanks wekenlang gelobby tot vlak voor de vergadering, geen nieuwe kandidaten aangemeld. Dus komt de vraag van de voorzitter ter tafel wie van het gezelschap zich alsnog beschikbaar stelt. Het wordt stil in het tot voor kort roezemoezend zaaltje. Geen enkele opgestoken hand. Een tragisch moment.

De voorzitter ziet zich geconfronteerd met zo'n twintig verstarde leden, die oogcontact zoveel mogelijk trachten te vermijden en opeens hun tong verloren lijken te hebben. Als hij het rijtje dan maar individueel afgaat met relativeringen over de tijd die je ermee kwijt bent, met vleierijen als 'jou lijkt me dat op het lijf geschreven' of 'we zouden jou er erg graag bij willen hebben', hoop je de dans te ontspringen omdat je voorlopig nog niet aan de beurt bent en een ander er intussen intrapt. Onderwijl zoek je paniekerig naar een argument dat nog niet genoemd is. Een tragisch moment.

In BIJEN staan geregeld overlijdensadvertenties. Ik heb me wel eens afgevraagd waarom eigenlijk. Als je ze helemáál leest, zie je dat het niet zelden imkers betreft die zo'n 20 tot 30 jaar secretaris, voorzitter of penning- meester van hun vereniging zijn geweest. Dáárom dus. Ze zullen er wel hun redenen voor gehad hebben, maar ze knapten het werk wel op. Ik weet het, onze welvarende samenleving verindualiseert. We zijn liever zelf dan samen. Zelf zijn we heel wat mans. Maar voor die gezelligheid alleen al zou ik ervoor willen pleiten dat we voorlopig allemaal één periode van drie jaar voor onze rekening nemen. Zo blijft de vereniging bestaan. Goed ook om die bij de hand te hebben voor als het tij keert. Het is allemaal niet heldhaftig; wel noodzakelijk.